

Eýranda türk duşmanlygynyň kökleri

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Eýranda türk duşmanlygynyň kökleri İRAN'DA TÜRK DÜŞMANLIĞININ KÖKLERİ

kitapcy.ru

“Bir Fars bir Türk’le kavga ediyordu. Fars durmadan Türk’e

sövüp duruyordu. Türk ise sessiz oturmuş çubuğunu içiyordu. Sonunda dikkatli bir şekilde çubuğunun ağaç sapını başından ayırıp -onu temizlemek istiyormuş gibi- çubuğun sapı ile Fars'ın kafasına bir tane vurarak "köpoğlu" diye bağırdı. Sonra tekrar çubuğunun başını sapına taktı ve çubuk bir zarar görmüş mü diye çubuğunu incelemeye başladı. Sonra da hiçbir şey olmamış gibi çubuğunu çekmeye devam etti".

(Nasıreddin Şah'ın Avusturyalı özel doktoru Pulak'ın seyahatnamesinden).

12 Mayıs 2006 Cuma günü İran Devleti'nin resmi yayın organı olan İran Gazetesi'nin çocuk özel sayısında "Hamam Böceklerinin Bizi Böcekleştirmemesi İçin Ne Yapmalıyız!" başlıklı bir makale yayınlandı. Bu makalede hamam böceklerini yok etmek için çocuklara sekiz yöntem öğretilmekte ve her yöntem de bir karikatürle gösterilmektedir. Karikatürün birinde çocuğun biri hamam böceği ile konuşmakta, yalnız çocuğun dilini anlamayan hamam böceği Türkçe "NEMENE?" diye sormaktadır.[Güney Azerbaycan'ın çoğu bölgesinde "NE?" sorusu "NEMENE?" şeklinde ifade olunur]. Ayrıca bu karikatürün altında hamam böceklerinin dillerinin çok zor ve kuralsız olduğu ve dolayısıyla çoğu hamam böceğinin kendi dilinde konuşmak istemediği izahı verilmiştir.

Hamam böceklerini yok etmeye önerilen yöntemler, daha çok siyasi muhalif güçleri yok etmeye yarayan yöntemlere benzemekle beraber yöntemlerin birinde insan dışkısından beslenen böcekleri yok etmek için bir süresine tuvalete gidilmemesinin yeterli olacağı söylenmektedir. İran'ın siyasi ve toplumsal ortamı ile tanışık olan herkesin yazarın Türkleri kastettiğini anlayacağı kesindir. Söz konusu yazının yayınlanmasından birkaç gün sonra aynı gazete aynı yazardan "Cengiz Ölüyor" adlı Türklere hakaret içerikli bir yazı daha yayınlamıştır.

İlk yazının yayınlanmasının hemen sonrası günü Azerbaycan üniversitelerinde itiraz sesleri yükselmeye ve git gide eylemlere dönüşerek büyümeye başladı. On gün sonra (22 Mayıs'ta) Güney Azerbaycan'ın merkez kenti olan Tebriz'in devlet üniversitesinin kampusunda öğrenciler toplanarak protesto sloganları atar ve daha sonra itiraz mektubu vermek

üzere kampustan ayrılır ve valilik binasına doğru yürürler. Yolda emniyet güçlerinin müdahalesi sonucu öğrenciler ile çevik kuvvet arasında çatışma çıkar. Çatışma kent halkının öğrencilerden yana olaya karışması ile büyür ve sonuç olarak çevik kuvvet ilk başta göz yaşartıcı gaz, cop ve daha sonra ise doğrudan halka ateş açma suretiyle gösteriye şiddet karıştırır. Günün geç saatlerinde gösteri tam bir ayaklanma şekli alır. Bu olayda valilik binası dâhil birçok devlet bina ve aracı zarar görmüş, çok sayıda vatandaş yaralanmış ve şehit olmuştur. Sonraki günlerde Urmîye, Hoy, Zencan, Erdebil, Hıyav (Mişkin), Marağa, Merend, Miyana, Koşaçay (Miyandoab), Sulduz (Negedeh), başta olmak üzere toplam 25 büyük ve küçük kent ve kasabada kanlı olaylar yaşanmıştır. Urmîye’de İran gazetesinin il temsilcilik binası bir hafta içinde iki kez ateşe verilmiş ve devlet radyo, televizyon il tesisleri tahrip edilip yakılmıştır. Erdebil, Mişkin ve Negedeh şehirlerinde emniyet güçleri doğrudan halkın üzerine ateş açmıştır. Tüm Azerbaycan’a yayılan ve daha sonra Tahran ve Kum’a sıçrayan on günlük ayaklanmada verilen raporlara göre en az 50 vatandaşımız şehit olmuş ve binlercesi yaralanmıştır. Uzun veya kısa süreli gözaltına alınan insan sayısı toplam 21 bine ulaşmıştır. İran’ın resmi haber ajanslarına göre sadece Tebriz’de 330 kişi gözaltına alınmış, Negedeh’de 4 kişi hayatını kaybetmiştir

Bu ayaklanma İran İslam Devrimi’nden sonra Azerbaycan’da gerçekleşen en büyük halk gösterisi olmuştur. Uzmanlara göre bu ayaklanma Pehlevi rejimini çöküş sürence iten 1977 Tebriz Ayaklanması’nın boyutlarına ulaşmıştır.

Azerbaycan’da meydana gelen Mayıs–Haziran Ayaklanması’nda karikatür meselesi tetikleyici rol oynasa da bu kadar büyük bir olayın sırf bir karikatüre tepki olarak ortaya çıktığını düşünmek çocukça bir yanılgı olacaktır. Başlıca 25 maddesi “Azerbaycanlı Üniversite Öğrenci ve Mezunlar Topluluğu’nun” bildirisinde yer alan siyasi, kültürel, ekonomik ve toplumsal istekler bir etkenler kümesi olarak bu ayaklanmanın zeminini oluşturmaktadır. 22 Mayıs 2006’ya kadar Azerbaycan’da bir kimlik arayışı hareketi söz konusu olmuşsa da o günden

itibaren bir milli hareket doğmuştur. Birkaç bin kişinin tutuklanarak cezalandırılması ile bu hareket durdurulamayacaktır. Çünkü bu hareket olgunlaşma sürecini tamamlamış, kendi kaderini belirleyebilecek noktaya gelmiştir. Milli bilinç oldukça yüksek bir düzeye ulaşmış, uluslararası ve bölge koşulları rejimin 1981'de olduğu gibi genel bastırma veya 1988'deki gibi siyasi kırım yoluna gitme olanağını elinden alınmıştır. Günümüz koşullarında Azerbaycanlılar aleyhine her türlü geniş çaplı şiddet uygulaması rejimin kendi aleyhine olacaktır.

Bu ayaklanma her ne kadar kendiliğinden oluşsa da Türk insanının bilinçaltına kayıtlı, yazılmamış kuralların meydana getirdiği bir olgudur. Tüm şehirlerde farklı ve çok sayıda sloganlar atılsa da sloganların özünde her hangi bir dağınıklık gözükmüyor ve hepsinin vardığı nokta aynıdır. Güney Azerbaycan Türk Milleti kendi kaderine hâkim olmak istiyor.

Paniranistler İran'ın çok milletli bir toplum olduğunu inkâr etmekte ve özellikle Türklere gelince gerçeği çarpıtarak tersten anlatmaktadırlar. Onlara göre tarih boyunca İran'da Farslar, Türkler tarafından zulüm ve haksızlığa uğramışlar. Bu konuya açıklık getirmek için İran'da Fars olmayan halklara uygulanan ve toplumsal patlayışa yol açan apartayd [Güney Afrika'da görülen, siyahları dışlayan ve beyazlara tüm hakları tanıyan sistem] sistemiyle beraber İran'da Türklerin de ayaklanmasına sebep olan tarihi Türk karşıtlığının ortaya çıkış ve gelişme sürecini tarihi belgelere dayanarak ele alacağız. Her şeyden önce Azerbaycan Türklerinin sosyolojik özelliklerini inceleyerek genelde gösterdikleri sosyal tepki metotları açıklanmaya çalışılacaktır.

Makalenin başında seyahatnamesinden bir hikâye aktardığımız Doktor Pulak bu konuda en güvenilir gözlemcilerden birisi sayılmaktadır. On sene Kacar Hanedanlığından Nasıreddin Şah'ın saray doktorluğunu yapan tarafsız bir yabancı olarak İran ve İranlılarla ilgili tüm gözlem ve incelemelerini büyük bir titizlikle kaydetmiştir. Yukarda aktardığımız hikâye Türklerin soğukkanlılık ve girişimciliğine bir örnek olarak kayda alınmıştır. Türkler kişisel ve toplumsal olarak sabırlı ve

soğukkanlıdır. Yalnız üzerlerindeki baskı dayanılmaz hale geldiğinde aniden ve sert şekilde tepki verirler. Doktor Pulak kitabında Türklerden şöyle bahseder:

“Türkler [Azerbaycan Türklerini kastetmektedir] huy ve ahlak olarak Osmanlılara daha çok benzerler, yalnız Farsların da bazı özelliklerini almışlar. Kaba, hileden uzak, cesur ve kararlı insanlar olduklarından orduda tercih edilirler. Bunlar Farsları korkak diye aşağılar ve kendi Türk soylarıyla iftihar ederler. Sakinler, yalnız kavga dövüş icap ederse tereddüt etmez, her zaman saldırıya hazırlar. Yazılı tarihi kaynaklara göre yedinci yüzyıl sonrası Türkmen kabile birlikleri Orta Asya’dan hareket ederek tüm Avrasya’yı kat etmişlerdir. Onlar bu süreç içinde çok sayıda devlet ve imparatorluk kurmuş, birçok millete egemen olmuşlardır. Öyle ki bu milletlerin tarihini Türklerden ayrı yazmak mümkün değildir. Türk yayılması çoğu zaman yenik düşen milletlerin kalbinde kalıcı intikam yaraları açmıştır. Bu milletler fırsat buldukça Türklere vurarak veya hiç olmazsa Türkleri aşağılayıp hakaret ederek, öfkelerini dışa vurmuşlardır. Çinliler, Ruslar, Doğu Avrupalılar, Araplar, Ermeniler ve İranlılar farklı düzeylerde Türk karşı duygular beslerler. Hatta bazen Kürtler bile [İran Kürtleri kastedilmektedir] paniranistlerin ağır baskısına maruz kalmalarına rağmen, paniranistlerin uydurmacalarına kanarak Türklere karşı çıkmaktalar. Hâlbuki bazı istisnalar hariç Kürtlerle Türkler her zaman birlikte barış ve huzur içinde yaşamışlardır. İşte bu nedenle Türk asaletine inanan Türkler “Türk’ün Türk’ten başka dostu yoktur” derler

İran’da Türk düşmanlığı tarih ve gerçekliğin ötesine geçerek efsane ve mitlere bile yansımıştır. Farsların en gözde şairi Firdevsi’nin Şehname’si İran ile Turan savaşları temelinde yazılmıştır ve Firdevsi, Şehname’sindeki Turanlıların Türkler olduğunu bizzat söylemektedir. Firdevsi Fars çiftçisinin Türk ve Arap’la karışmasının Fars köylüsünün bozulması anlamına geldiğini söyler (Şiirden çeviri)

“[Fars] çiftçi, Türk ve Arap’tan [öyle] bir soy ortaya çıkar [ki] ne çiftçidir, ne Türk’tür, ne Arap’tır. Bu söz ancak oyundur [Maskaralıktır

Bugünkü İran'ın tümünün de topraklarına dâhil olduğu Türk Şah'ı Gazneli Sultan Mahmut'un sarayında Sultan'ı övmekle meşgul olan 400 Fars şairi vardı ve onların biri de Firdevsi idi. İran'ın tüm Türk hâkimleri Fars dili ve edebiyatının gelişmesine gayret sarf etmelerine rağmen Türk karşıtlığı İran edebiyatının belirgin hatlarından olmuştur. Fars edebiyatında "Bu yol Türkistan'a gider" ifadesi "doğru yoldan sapmak" ve "Türktazi" [Türk'ün at koşturması] "zorbalık ve haksızlık" anlamına gelir. Coğrafya bilgini İbn-i Fakih-i Hamedani Türkleri düşman olarak tanımlar ve Peygamberin hadisiymiş diye şu hadisi nakleder:

"Türklerin size sataşmasını istemiyorsanız onları rahat bırakın.

Türk olmayan birisinin İran'da Türk karşıtlığının ne demek olduğunu anlaması zordur. Gerçeği kabul etmeyenler en azından geçen 30 yıl içinde Azerbaycan'da yaşananları tekrar gözden geçirmeliler. 1980 yılında Sadık Halhali'nin [dönemin Devrim Mahkemeleri başkanı] "Bahaneler Düşmanların Elinden Alınmalı" başlıklı makalesinde Ayetullah Şeriatmedari'ye [dönemin en yüksek mevkili Azerbaycanlı din adamı] hakaret ederek kendisinin SAVAK [Pehlevi döneminde İran Milli İstihbarat Teşkilatı] ajanı olduğunu iddia etmesi sonucu Tebriz'de ayaklanma çıkıp halk, devlet radyo televizyonunu kontrolü altına almıştır. 1995 yılında Tahran Devlet radyo televizyonu tarafından "bir Türk'le evlenmek ister misiniz?", "iş yerinizde bir Türk'le oda arkadaşı olmak ister misiniz?", "sakinlerinin çoğu Türk olan bir mahallede oturmak ister misiniz?",

"bir Türk'le aile arkadaşı olup onu evinize davet etmek ister misiniz?" gibi Türklere hakaret edici sorular içeren bir anketin dağıtılması Tebriz'de karışıklığa sebep olup, Azerbaycan il üniversitelerinde öğrencileri ayağa kaldırmıştır.

Bugün ise İslam Cumhuriyeti'nin resmi gazetesinde yapılan dayanılamayacak kadar iğrenç hakaret, tüm Azerbaycan'ı ayağa kaldırmış ve onlarca vatandaşımızın canına mal olmuştur. Verilen bu örnekler sadece harmandan bir avuçtur. Tüm Fars

ortamlarında anlatılan Türkleri aşağılayıcı fıkralar ve hatta artık deyim haline gelmiş “Türk-i her” [eşek Türk] ibaresi herkese malumdur. Bu şekilde süreklilik arz eden resmi ve gayri resmi hakaretler zinciri İran’da sistemli bir Türkleri aşağılama prosesinin varlığını reddedilmez kılmıştır. Yalnız Azerbaycanlılar da her zaman gereken tepkiyi vererek Türk kimliği konusunda herhangi bir şekilde taviz vermeyeceklerini açık şekilde ifade etmişler. Mayıs-Haziran Ayaklanması’nda halkın harekete geçtiği her 25 kentte de “Haray haray [feryat] men Türk’em”, “Türk’ün dili ölen değil, Fars diline dönen değil” sloganları tüm sloganların başında gelmiştir.

İran’da Türklerin bin yıllık egemenliği döneminde Farslar hiçbir zaman kültürel baskı hissetmemişlerdir. Türk sultanları ne yapsalar da kültürel baskıdan uzak durmuşlardır. Bunca Fars şiir divanlarında dil ve kültür baskısıyla ilgili hiçbir örneğe rastlanmamaktadır. Türkler hiçbir zaman hâkim oldukları milletlerin diline karışmamışlardır. Türk hâkimiyeti dönemlerinde İran’da her zaman Arapça din ve bilim dili, Farsça edebiyat ve şiir dili, Türkçe ise saray ve ordu dili olmuş, her üç dil de saygı görmüş “Elsene-yi Selase-yi İslami” [üç İslam dili] olarak anılmışlardır. Tüm mekteplerde ve medreselerde “ dil Arap dilidir, Farsça şekerdir, Türkçe sanattır” ifadesi temel öğretilerden biri olagelmıştır. Yalnız anlaşılan bu ki anlattıklarımız daha çok Türkler için geçerli olmuş, Farslarca pek tutulmamıştır. Nitekim Farslar 1925’te hâkimiyete getirildikleri günden itibaren bütün bunları unutmuşlar. İslam Cumhuriyeti döneminde bile kendileri Arap dili eğitimi alan mollalar Huzistan [İran’da Arapların yerleştiği bölge] çocuklarının ana dilleri olan Arapça eğitim almalarına engel olarak onların günahına girmişler. Bütün bu yaptıkları yetmiyormuş gibi kendi resmi gazetelerinde Türk dilini hamam böceklerinin diline benzetip çocuklara onları yok etmenin yöntemlerini öğretmekteler.

Burada şöyle bir soru karşımıza çıkıyor.

■ NEDEN TÜRKLERİN 1000 YILLIK HÂKİMİYETİ DÖNEMİNDE ÇOĞU ZAMAN FARŞÇA YAZI DİLİ OLMUŞTUR?

Busoruya cevap olarak üç fikir ileri sürölmektedir:

1: Paniranistler ve Fars diline tapanlara göre bu husus Farsça'nın Türkçeye olan üstünlüğünden kaynaklanmaktadır. Oysa bilimsel olarak bunun tersi doğrulanmaktadır. Nitekim 1999 yılı UNESCO tarafından "Dede Korkut" yılı ilan edilmiş, 24000 fiili olan Türkçe dünyanın üçüncü en kurallı dili olarak seçilmiştir. Hâlbuki Fars dili birkaç yüz fiille ancak Arapça'nın 33. şivesi olarak görölmüş ve Farsların en önde gelen şairlerinden biri olan Sadi'ye UNESCO tarafından sadece bir gün hasredilmiştir. Bu gibi konular artık bilim dünyasında pek fazla önemsenmemektedir. Yalnız bazı paniranistlerin sadistçe inatları bu konuların açılmasını zorunlu kılmaktadır.

2: Artur Kristiyen gibi bazı arkeolog ve doğu bilimcilere göre Sasani (Pers) İmparatorluğu döneminde Pers dilinde temeli atılan vergi toplama sistemi İran saraylarında Pers dilinin kullanılmasını bir gelenek haline getirmiş ve eski devirlerde katiplik işinin irsi bir meslek olup babadan oğla geçmesi sebebiyle bu gelenek devam ettirilmiştir. Onun kanısınca Türk veya Arap saraylarında Fars kâtipler "Guşt" yazmış Arap sultanına "Lehm" veya Türk hakanına "Et" diye okumuştur. Ahmet Kesrevi de aşağı yukarı aynı fikri savunarak yazı dilinin Pers İmparatorluğu döneminde ortaya çıktığını bu hususun nedeni sayar. Fakat bu nedenler de çürütölebilmektedir. Çünkü günümüz tarafsız dil uzmanlarına göre Deri dili [İran, Afganistan ve Tacikistan'da konuşulan çağdaş Farsça] İslam'dan sonra kuzey Afganistan ve Merkez Asya'dan (Tacikistan) İran'a gelmiş ve Pers krallığında kullanılan Pehlevi dili herhangi bir yabancı dille farklı olduğu kadar bugünkü Farsçayla da farklıdır.

3 :Üçüncü ve daha mantıklı görönen neden ise üç etkenin karışımından ortaya çıkan bir süreçtir. Din ve dolayısıyla Arap alfabesi etkeni, yerleşik şehir ve köy hayatı yaşayan Fars ve konar-göçer Türk yaşam sistemi ve üçüncüsü Farsçanın Arapçaya ses sistemi olarak uyumu ve tam tersine Türkçenin Arapçaya uymazlığı. İslam'dan sonra İslam dininin etkisiyle kısa zamanda Arap alfabesi diğer alfabeleri devre dışı

bırakarak yeni Müslüman olmuş ülkelerde kullanılmaya başlanmıştır. O günkü yerleşik hayat yaşamı ve dolayısıyla yazılı edebiyatını geliştirme olanağına sahip bulunan Fars toplumu, zaten ses sistemi (sesli harflerin sayısı ve harflerin telaffuzu) itibarıyla Arapçayla örtüşen dilini çok fazla zorlanmadan yeni sistemde düzene sokabilmiştir. Oysa Farslardan çok daha geç yerleşik yaşam sistemine geçen Türkler kaybettikleri zaman bir yana dursun ses sistemi olarak Arapçayla tamamen farklı olan Türk dilini tam anlamıyla yeni sistemde oturtamamışlardı. Yapılan çalışmalarda zaten şehir kültürüne hâkim olan Fars ve Arap dillerinin etkisi altında kalmıştır.

Bütün bunlara rağmen Fars dili Arapçanın oldukça ağır tesiri altında kalmıştır. Nitekim yüzyıllar boyunca mekteplerde Farsçanın öğreniminde temel derslik olan Sadi'nin Gülistan kitabı ve Hafız'ın Şiir Divanı'nda kullanılan Farsça'da kelimelerin neredeyse üçte ikisi Arapçadır.

Rudeki'den Nima Yuşiç'e kadar tüm Fars şiiri Aruz kalıbında söylenmiş ve tamamen Arap ekolüdür. Ne kadar ilginçtir ki Arap recizi şiirden saymazken Firdevsi'nin Şehnamesi baştan başa recizdir. Firdevsi Şehname'den sonra yazdığı "Yusuf ve Züleyha" eserinde ömrünü Şehname'yi yazmakla heba ettiğinden pişmanlık duyduğunu söyler.

Farsçanın değerini kırmamak ve bu dili sevenlere saygı duymakla beraber Farsçanın, Arapçanın bir şivesi olduğunu kabul etmek gerekir ve belirtmek gerekir ki bu bağlılık Farsçanın tatlı ve zarif bir dil olduğundan hiçbir şey eksiltmemektedir. Farsça başka dillerin katili olmadığı sürece herkesçe saygındır.

Fars bölgesinin [Fars sözcüğü burada coğrafi anlamda kullanılmış ve bugünkü İran'ın merkez eyaletlerini kastetmektedir] ahalisi, Orta Asya ahalisinden çok daha evvel Müslüman olmuşlar. Türkler 8. yüzyıldan sonra İslam'ı kabul etmiş Arap alfabesini kullanmaya başlamışlar. Fars dili Arapçaya yakınlığından dolayı Divan dili olabilmıştır. Oysaki Türkçenin ses sistemi, Farsça ve Arapçadan çok farklı olduğundan dolayı, Türkçe bu konumu elde etmekte zorlanmıştır.

Farsça, Arapça bilmeyen birisinin Farsçayı tam olarak bildiğini iddia edemeyecek kadar Arapça'nın etkisi altında kalmış ve bu dile yaklaşmıştır.

Paris'in Arap Le Monde enstitüsünde Firdevsi'nin şehnamesi Arap eseri olarak tanıtılmaktadır ve bugüne kadar da hiçbir akademiysen buna itiraz etmemiştir

Görüldüğü gibi Farsçanın Türk sultanları tarafından kullanılması bu dilin üstünlüğünden değil, karmaşık bir sürecin sonucu olmuştur. Hatta Farsça fazlasıyla basit bir dil olduğundan dolayı bilim dili olma kabiliyetinden yoksun bir dildir. Nitekim Rıza Şah dönemi Fars dil kurumu başkanı Dr. Hanleri'nin Fars dili grameri kitabına istinaden Farsça'nın sadece 314 fiile sahip bulunduğu bilinmektedir. Ayrıca Farsça az sayıda ek ve bağlaç içerdiği için oldukça kısıtlı bir kelime üretme yeteneğine sahiptir. Bunlara ilaveten Farsça'nın fiil çekim zamanları da çok sınırlıdır. Öyle ki tanınmış Arı ırkcısı Ahmet Kesrevi "Zeban-e Pak" [Arı dil] çalışmaları kapsamında kendisinden yeni çekim zamanları türeterek bu eksikliği gidermeye çalışmıştır. Kesrevi bu hususa "Azeri veya zebane bastane Azerbaygan" (Azeri veya Azerbaycan'ın eski dili) eserinde açık şekilde değinmiştir.

Bugün İran adıyla bilinen coğrafyada her zaman din tartışması var olmuştur. Nitekim "Keşver" [ülke] kelimesinin "Kiş" [Din] ve "Ver" [ilişki eki] kelimelerinden oluştuğunu söyleyenler vardır. Fakat dil tartışması oldukça yeni olup son yüzyılda ortaya çıkmıştır. Ondan önce Türk karşıtlığı daha çok etnik (Kavim) olgusuna dayalı idi ve kavimler arası ihtilaflardan kaynaklanmıştır. Bu nedenle de tarihte Türklerin zayıf duruma düştüğü bütün dönemlerde İran Türk karşıtı ortamın güçlendiğini ve Türklerin yeniden güç kazanmasını önlemek için girişimlerde bulunulduğunu görmekteyiz. Safevi devleti döneminde her zaman sessiz olan Afganlar son Safevi sultanı Şah Sultan Hüseyin'i devirdikten sonra ona Türklerin şahı diye hakaret eder, Türklere eziyet etmeye başlarlar. Zendiye dönemi, Pehlevi dönemi ve İslam Cumhuriyeti dönemlerindede Türkler aşağılanmış ve baskı altında tutulmuştur.

Fransız araştırmacı Havier Do Pelanol, Pakrevan'dan naklen

şöyle yazar: “1770 yılında zendilerin esiri oldan Kacar Ağa Muhammet Han’ın kız kardeşi Zendi Kerim Han’ın oğlu Muhammet Rahim Han ile evlendirilmek üzere Kazvin’den Şiraz’a getirilir. Yalnız Kerim Han’ın kızı bu evliliğe karşı çıkar ve “Bir çapulcu Türk köylüsünün kızı benim kardeşime layık değil, onu bir katırcıya verin.” Der. Ağa Muhammet Han’ın kız kardeşi daha sonra Kerim Han’ın büyük komutanlarından olan Ali Merdan Han ile evlenir. Yalnız olay burada bitmez, “Çapulcu Türk köylüsünün kızı” lafı zendi sarayında dillere düşer. Bu dil yarasını unutmayan Ağa Muhammet Han Zendiye devletini yıkıp, Kacar Türk devletini kurduktan sonra Kerim Han’ın aynı kızını kendi katırcısına verir.

Kendisini Kerim Han’ın varisi bilen Lütf Ali Han Zendi, Ağa Muhammet Han’ı aşağılamak amacıyla şöyle bir şiir yazmıştır: “Ya rabbi mülkü benim gibi birisinden aldın ve kadın mı erkek mi belli olmayan bir kısıra verdin. Günlerin dönüşünden belli oluyor ki senin karşında ha kılıç vurdun ha davul çaldın [Hiçbir farkı yoktur]

Dr. Pulak Türk askerlerinin Farslara olan bakışını gösteren bir olayı anlatmaktadır. Bu olay Farslarla Türklerin arasında olan ilişkiyi de bir anlamda tasvir edebilmektedir.

“1859 yılının yazında bir gece yarısı [İsfahan’da] Ermeni hizmetçim ile Çaharbağ caddesinden geçiyordum, mahalle kabadayılarından biri kamayla hizmetçime saldırıp, elbisesini yırttıktan sonra bir evin bağına kaçtı. Türk nöbetçiyi çağırdım, o eve girmek istedi ama ev sahibi izin vermedi. Yalın ayak, üstünde ince bir gömlek ve omzunda tüfeği olan Türk asker aşağıdan pencereye doğru bağırdı: “Siz köpek Farslar ne zamandan beri kama götürme cesaretini bulmuşsunuz, ben bu ülkenin şahı yerinde olsam sizin elinize iğne bile vermem”. Daha sonra kapı açtırıldı ve kabadayı dışarı çıkarıldı. Benim araya girmemle adama sadece birkaç kırbaç cezası

verildi. Ülkenin neresinde olursa olsun, ister şehirde ister sınırda ne zaman ki bir Türk ve bir Fars bir araya gelirse biri diğerini alt etmeye çalışır.

Kacar devletinden sonra ülkede Türkleri aşağılama sistematik

bir Őekle girip, tarih ve ders kitaplarında Türk'ün vahŐi, çapulcu ve taŐralı demek olduğu yazıldı. Türk karşıtlığı devletin resmi politikası haline geldi. Öyle ki ülkenin eğitim sisteminden mezun olan birisi Türk düşmanı kesilmektedir. Türklerden bahsedilince; "geldiler, yaktılar, yıktılar, aldılar ve gittiler" sözlerine iktifa edilmekte ve Türklerin 1000 yıl boyunca İran'daki hâkimiyetleri süresince bu ülkeye verdikleri hizmet tümüyle unutulmaktadır. Paniranistlerin "yaktılar, yıktılar" dedikleri dönemi bakın o dönemin şairi Sadi nasıl anlatıyor: "Vaktimizin hoŐ olduğu zaman hicretten altı yüz elli altı geendi." Burada savaş zamanlarında yakıp yıkmaları aklamaya çalıŐmıyoruz, bu zaten savaŐın zatındadır ve her zaman her yerde yapılmıştır. Bizim itirazımız tarihin çarpıtılması ve abartılmasıyla Türk düşmanlığı yapanlardır. Bir âlim arkadaşımızın söylediği gibi bu eğitim sisteminden tarih doktorası alan birisinden kesinlikle umut kesmek lazım. Çünkü İslam ncesi efsaneler ve İslam sonrası uydurmacaları ezberlemedike diplomasını alması imkânsızdır.

Gerçekler devrik Şekilde anlatılmaktadır. Türk sultanlarının himayesi altında yazıldıklarından bahsetmeden Fars edebi eserleri yüceltilmektedir. Türk sultanlarının büyüklüğünü ve görkemini gizlemek için Fars edebiyat yıldızlarının bu sultanlardan beslenip onlara övgü divanları yazdıklarından bahsedilmez. "Fars Edebiyat Hazinesi" dedikleri Şey sadece şiir divanlarından oluŐmaktadır. Matbaanın İran'a gelip, siyasi ve toplumsal őiirlerin popülerleŐmesine dek őairlerin esas işinin őahları ve sultanları övmek olduğunu biliyoruz. Fars Edebiyat Hazinesi'nin yaratıcılarının mesleği ve geçim kaynağı Türk sultanlarını övmek olmamış mıdır?

İranlıların en büyük şairlerinden olan Sadi İlhanlı Hülagü Han'a yazdığı kasidelerden birisinde Şöyle der: "Semanın yer ehlini minnettar edecek bir işi; kâinatı yaratan tanrının bu cihan ehline indirdiği büyük bir rahmeti odur ki; İlhanın yazı ve fermanına boyun eğerek yeryüzündeki boyunlar kesilmekten kurtulmuŐtur; Mamure'nin kara ve denizlerinin en uzak köŐeleri onun adli ve kuvveti sayesinde de kılıçtan geçme belasından kurtularak aman sahasına girmiştir. Rum sultanı ve

Rus padişahı ona minnetle haraç veriyor, Hint ve Sint maharaceleri, ona boyun eğerek kalan vergisi veriyorlar” ve devam ediyor “Türkî tacının goncasını aç ki bağış ve Hakan ile Cengiz Han’ın gayret ve himmeti sendedir; Parsi çiçeği bize bir eğlence goncası açmadı.

Paniranistler, Türkleri maarif düşmanı gibi göstermeye çalışmaktalar ve “Cihan Guşa-i Cüveyni”den tutmuş İran meşrutiyet tarihine kadar çoğu itibarlı tarih kaynakların Türk bilginleri tarafından yazıldığını görmezden gelirler. “Az Seba ta Nima” [Seba’dan Nimaya] kitabı çağdaş Fars düz yazısının temelini Azerbaycanlılar tarafından atıldığının açık kanıtıdır.

Geçmişte nesir ve tarih yazılmasında en parlak dönem İlhanlılar dönemi olmuştur. Türklerin kültürel hizmetlerinin sadece bir örneği Hoca Reşideddin’in Gazan Han’a yazdığı 36. mektubunda bakın nasıl anlatmaktadır: “...iki tane daha kütüphane... 0 cümleden bin tane nefis kitap oraya koydum... Farklı bilimler ve tarihi kitaplardan altmış bin tane... ve bilim meydanında birer yiğit ve fazilet semasında birer yıldız olan bin talebeyi... ve altı bin daha bilim talebesini Tebriz hükümet sarayına yerleştirdim.

İlhanlılar döneminde Türk, Fars ve Arap dilleri eşit görülmekte, aynı derecede gelişmekteydi. Herat’ta Timurlu Şahruh’un sarayında çizilen resimli bir miraçnamenin bütün minyatürlerine üç dilde izah yazılmıştır. Bu kitabın orijinali Fransa milli kütüphanesinde saklanmaktadır. Yalnız bende nefis bir fotokopisi bulunuyor. Bu dönemlerde dört ünlü havza [çağdaş anlamda üniversite] Marağa Rasathanesi, Tebriz’in doğusunda Rub-i Reşidi, Tebriz’in batısında Şam Gazan ve sultaniye yapılmış; sanat, ticaret ve çiftçilik gelişerek halk refahta yaşamıştır.

Türk devletlerinin bugünkü İran’ın ortaya çıkması ve korunmasında verdiği hizmetler inkâr edilip, ders kitaplarında Türkleri barbar ve hunhar göstermek ve İran’da 30 milyon Türk’ün soy olarak Türk olmayıp, sadece dillerinin zaman içinde Türkçeleştiğini ısrarla iddia etmek Türk düşmanlığından başka bir şey olamaz. Ünlü Fransız Türkolog ve Azerbaycan

Türkçesi uzmanı* şöyle yazar:

“Göçebe aşiretlerinin Azerbaycanlıların dilini Türkçeleştirdiği saptırmadır ve doğru olamaz. Doğrusuna bakılırsa göçebe Türklerin Azerbaycan’a gelişiyle yerli Türkler takviye olmuşlardır.

Bir cümle bile Türkçe okuyamayan çoğu Panfarsist Türklere karşı geldikleri zaman aniden Türkolog oluverir, kurnazlıkla Azerbaycanlıların Türk değil Azeri [burada Azeri kelimesinden coğrafi mensubiyet değil, Panfarsistlerin iddia ettikleri ve aslında hiçbir zaman var olmamış İrani kökenli Azeri soyu kastedilmektedir. Azeri kelimesi özellikle son yıllarda Güney Azerbaycanlı Türkler tarafından tepkiyle karşılanmaktadır] olduğunu savunurlar. Özel amaçlarla yetiştirilen bu uzmanlar, Azerbaycan konusu açılınca “Vay Zerdüştümüz vay” bağıra bağıra ve Zerdüştün “Gat”larını okuya okuya gelip Azerbaycanlılara soy köklerini tanıtmak isterler. İşte bu beyefendiler daha düne kadar Türk sultanlarına mediheler yazar, onların önünde eğilip düzelirlerdi.

Azerbaycanlıların soy kökünün inkârında yapılan ısrar sonucu bugün yüz binlerce bıkkın Azerbaycanlı 25 kentte sokaklara dökülerek, “haray[feryat] haray men Türk’em” , “Türk’ün dili ölen değil, özge [yabancı] dile dönen değil” ve “Azerbaycan oyaktır [uyanıktır]; varlığına dayaktır [dayanaktır]” diye bağıırırlar

İran’da bürokrasi ve siyasi iktidarın himayesini de arkasına alan Paniranistler istediği şekilde Türklere bühıtan atar ve Türklere yukarıdan bakarlar. Çoğu Fars kalem erbabı da bu duruma göz yumar veya hatta onaylar. Bu husus Fars âlimlerinin görüş darlığından kaynaklansın gerek. Eskiden beri Azerbaycanlı âlimler en azından üç dile musallat olmuşlar. Hâlbuki Farıların arasında tek dillilik yaygın bir olgu olmuştur. Bu nedenle dünyayı hep kendi pencerelerinden görmüş ve başka bir dil bilmedikleri için ve başka bir dilin penceresinden bakamadıkları için kendi dünyalarına kapanıp, daracık dünyalarına tapmaya başlamışlar. Rahmetli Dr. Nutki Azerbaycanlıların en az üç dil bilmelerine gönderme yaparak, “Azerbaycanlılar tanrılarıyla Arapça, arkadaşlarıyla Farsça,

aile ve hemşerileri ile de Türkçe konuşurlar” diye söylemiştir Dr. Katuzyan Fars şovenizmini koyulaşmış Paniranizm olarak tanımlar ve Rıza Şah döneminde bazı Türk kökenli aydınların da katılımıyla ortaya çıktığını söyler. Fars şovenizmi Firdevsi’nin bin yıllığı kutlamalarıyla resmiyet bulmuş, Rıza Şah’ın Hitler’e eğilim göstermesiyle doruk noktasına ulaşmıştır. 1936 yılında İran’ın Almanya elçisinin önerisi üzerine ülkedeki tüm yabancı elçiliklere o günden sonra “Pers” yerine “İran” yazılması gerektiği bildirilmiştir. İran kelimesi Rıza Şah’ın iktidara gelmesiyle ülkenin resmi adı olmuştur. Ondan daha önce sadece Kacar Türk devletinin son yıllarında ve o da “Memalik-i Mahruse-i İran” [İran Korunmuş Memleketleri] şeklinde kullanılmıştır. O dönemde halk tabiiyet anlamında daha çok mensup olduğu aşirete veya yaşadığı memlekete bağlılık göstermiştir. [Ülke on yarı bağımsız memleketten oluşurdu. O cümleden Azerbaycan, Horasan, Fars...]. Fars milliyetçiliğinin ortaya çıkıp şekillenmesinde vatan ve milli dil anlayışları İran ve Farsça olan Azerbaycan Türkleri başlıca rol oynamışlar. O cümleden Kazımzade-i İranşehr, Taki Arani ve daha sonralar Ahmet Kesrevi ve Mahmut Avşar gibilerini sayabiliriz. Türk kökenli Perviz Natel Hanleri Fars dil kurumu başkanı olarak Farsçanı Türkçe kelimelerden arındırmakla meşgul olup, unutulmuş ve çoğu uyduruk kelimeleri halkın günlük hayatında kullandığı kelimelerin yerine koymakta idi. Fars dil kurumunda “Transport” kelimesinin yerine “Feraberi” sözcüğünün çıkarıldığı, yalnız kelimenin ne eski halini ne de yeni halini bilen sekreterin genelgede yanlışlıkla “Teraberi” yazıp tüm organlara göndermesiyle hiçbir anlam taşımayan “Teraberi” kelimesinin Fars diline girdiği herkesçe bilinmektedir. Ordu en organize organ olarak eski Fars dilini yaymakla görevliydi. Kendisi Türk olup doğru düzgün bir Farsça bile konuşamayan General Verehram, bir toplantıda Şehname’nin vahiy olduğunun kendisine ilham olduğunu iddia etmiş, Şehname’deki askeri terimlerin ordudaki Türkçe askeri terimlerin yerine koyulmasına emir verdiğini söylemiştir. (Şehnamede artık ne kadar askeri terim bulunuyorsa !! bugün bile İran ordusunda çoğu askeri terim

Türkçedir.

Fars şovenizmi var olduğu bile tartışılan Ari soyu hayranlığı üzerine kuruludur. 1788'de William Johns tarafından keşfedilen Hint-Avrupa Dilleri grubu ırkçılık düşüncesine temel oluşturmıştır. İran'da bu düşüncenin meydana gelişinde Kont Do Gobino'nun 1855 yılında yazdığı "İnsan Soylarının Eşit Olmayışı" makalesi etkili olmuştur.

Bu gün çoğu Fars âliminin dili ve kaleminden akanlar Katuzyan'ın tanımıyla ağır ırkçılık yükü taşıdığından mahkemede dava açılabilir kadar çıplak bir şovenizmdir. Elbette bunların hesabını Fars milletinden, demokrat ve insan sever olan Fars düşünürlerinden ayrı tutmak gerek. İran'da Fars olmayan halkların dilini kesmek isteyenler tarihten ibret almalılar.

Avşarlı Nadir Şah'ın suikastla öldürülmesi bekli de İran tarihinde Türklerin hâkimiyetine karşı ilk organize hareket olmuştur. Çünkü oradaki Fars subaylar birlikte ant içerek Nadir Şah'ı öldürmüşler. Nadir uzun ömürlü bir devlet kuramadıysa da Avşar Türkleri Nadir'den sonra İran'ın birkaç yerinde kendi özerk yönetimlerini kurmuşlardır. Afşarlar İran'da yerleşen 22 Türk boyundan biridir. 11. Yüzyılda yazılmış dünyanın ilk ansiklopedisi olan "Divan-ı Lügat-i Türk"ün yazarı Mahmut Kaşgarlı Türk dilini Müslüman Türklerin dili olarak tanıtır ve Avşarların adını, 1071'de yapılarak Anadolu'nun ebedi Türk yurdu olmasını garanti eden, Malazgirt savaşına katılan boyların içinde sayar. Avşarlar Çaldıran Savaşı'nda Şah İsmail'in ordusunda da bulunmuşlar. Onlar Şah İsmail yenildikten sonra da boy teşkilatlarını dağıtmadan Anadolu'dan Azerbaycan'a çekilmişler. Günümüzde Avşarlar Azerbaycan, Kirman ve Horasan'da yaşarlar. Söylemesi gereken başka bir nokta şu ki, tarihi kayıtlarda hep 24 Oğuz boyundan bahsedilirken yalnız 22'sinin adı kayda alınmıştır. Kaşgarlı Orta Asya'da yaşayan iki Halaç boyunun adını da zikreder. 1906 yılında Minorsky Tahran'ın güneyi ve Kum'un batısında yerleşen ve 21 köyden oluşan Halaç Türklerinin yaşadığı "Halaçistan"ı bilim dünyasına tanıtmıştır ve 1940 yılında yazdığı bir makalede Halaçların Türk olduğunu ve dillerinin kadim Türk

dili olduğunu ispatlamıştır. Ona göre Halaçların dili eski Türklerin ortak dili sayılabilir. Ne yazık ki bu gün Farsların ağır baskısı sonucu Halaçlar tamamıyla köşeye sıkışmış durumdalar.

■ AMA HANGİ FAKTÖRLER 19.YÜZYILDAN SONRA İRAN'DA TÜRK KARŞITLIĞININ DAHA DA GENİŞLEMESİNE NEDEN OLMUŞTUR?

16ci Yüzyılın başlangıcından itibaren Avrupa devletleri doğu bilimcileri aracılığıyla Türk düşmanlığının temelini atmışlar. Bu husus Farsların ve hatta bazı Türklerin sorumluluğunu hafifletmek değil Türk düşmanlığının Avrupa'da ne kadar köklü ve stratejik bir politika olduğuyla alakalıdır. 16. Yüzyıl Osmanlı ordusu Viyana'yı kuşattığında batılı güçler ne yapıp edip doğudan Osmanlılara bir cephe açarak Osmanlı'nın gücünü parçalamak istemişler ve maalesef başarmışlar da. Avrupalılar o güne kadar pek önemsenmeyen Şii, Sünnilik meselesini kullanarak Türkleri birbirine düşürmeyi başardılar. Çaldıran Savaşı'nda görünürde Osmanlılar kazanıp Safeviler kaybettiler. Oysaki o savaşta asıl kazananlar Avrupalılar, Ruslar ve Farslar; kaybedenler ise her iki taraftaki Türkler oldu. Çaldıran Savaşıyla Oğuz Türklüğü iki karşıt blok haline geldi ve uzun müddet birbirini yemeye devam etti. Avrupalı gezginlerin seyahatnameleri bu acı gerçeği net şekilde göstermektedir. Fransız tarihçi ve Türkolog Rene Grosse Farsçaya da çevrilmiş olan "Steplerin İmparatorluğu" adlı kitabında Orta Asya'yı insanlığın beşiği olarak tanıtır. Atilla, Cengiz ve Timur olaylarını analiz eder. Onun da diğer Avrupalı siyasetçi, tüccar, gezgin ve misyonerler gibi asıl derdi Türk tehlikesini batıya tanıtmak ve onları parçalayarak zayıflatmanın yollarını bulmaktır.

İran'da Fars milliyetçiliği Şuubiye tarikatı ve onun önde gelen isimleri meşhur Hasan Sabbah ve Firdevsi zamanından var olmuştur. Bu akımın başından beri temel ilkelerinden birisi Türk düşmanlığı olmuştur. Yalnız Farslar tarafından bir türlü doğru düzgün organize edilemeyen Fars milliyetçiliği 19. Yüzyılda vatan, millet ve milli dil kavramlarını yanlış

anlamış olan Türkler tarafından toparlanmış modern Fars milliyetçiliği ortaya çıkartılmıştır.

Esasen Türklerden oluşan Kacar ordusunun Ruslara yenilmesi ve akabinde 1828 Türkmençay anlaşmasıyla Azerbaycan ikiye bölünüp, kuzey kısmının Ruslara terk edilmesi, Rusların Orta Asya'da ilerlemesi, Süveyş Kanalı'nın açılmasıyla Türklerin can damarı olan İpek yolunun önemini kaybetmesi ve onun ardından uzun süreli kuraklık ve kıtlıkların yaşanması, batıda Osmanlılar, doğuda Kacarlar'ın sürekli toprak

kaybetmesi Türklüğün gücü ve görkemine kırıcı darbeler indirmiştir. Bu dönemden itibaren ayakları Osmanlı ve Kafkaslar üzerinden batı dünyasına açılan Azerbaycan Türkleri Avrupa'daki gelişmeleri yakından kavrayınca öz eleştiri yoluna gitmişlerdir. Yalnız bu öz eleştiriden pek doğru sonuçlara varamayan Azerbaycan Türk aydınları her zaman Türklere karşı olan güçlerin ve düşünce akımlarının peşine takılmışlardır. O güne kadar Osmanlı ve Kafkaslar üzerinden batıyla tanışan Azerbaycanlıların batıdan hayali bir tasavvurları vardı. Kacar-Rus Savaşları sırasında Ruslarla ilk kez karşılaşan Türkler, onlara Firengistanlı Kazaklar

demişlerdir. Ama İngiltere'yi Hindistan'a bağlayan telgraf tellerinin Kacar Devleti'nin topraklarından geçmesiyle Türkler ne kadar geri kaldıklarını daha iyi fark etmişler ve yanlış noktadan yola çıkarak "baştan ayağa frengileşmek" gibi bir yanlış sonuca varmışlar. Bu içten yenilmenin başlangıcıydı. Tebriz'de yetişen, Farsçayı koyu Türk şivesiyle konuşan Nasıreddin Şah artık Türk dili ve kültürünü önemsemez olup makamında Farsça konuşup, yalnız sarayda ve enderunilerle Türkçe konuşur olmuştu. Böylece Türk düşmanlığı ve Türk'ü hor görmenin yolu avam Fars halkına bile açılmıştır.

Kendisini iyice gündelik zevklere kaptıran Nasıreddin Şah Tütün Ayaklanması'ndaki politikası işlemez olunca iyice iktidarını kaybetmiş ve Kacar Devleti resmen çöküş sürecine girmiştir. Tütün ayaklanmasının bir iyi ve bir kötü sonucu olmuştur. Halkın siyaset sahnesine gelerek hakkını araması ve özgürlük kavramının dillere düşmesi iyi ve din adamlarının siyasete katılması ile din ile siyasetin karışması ise kötü

sonuç oluştur. Bu suretle seküler modernitenin yolunda büyük bir engel meydana gelmiştir. Bu yüzden geçen bir buçuk asırda İran tarihi İran halklarının diktatör rejimlerle sürekli mücadelesi şeklinde devam etmiştir. Bütün milletler demokrasie ulaşmak için bir kere devrim yapmış ve işi bitirmişlerdir. Oysaki İran halkları geçen bir buçuk asır içinde her kuşakta bir devrim yapmışlar ama hala asıl amaçları olan özgürlüğü elde edememişler.

Meşrutiyet devrimi ile Pehlevilerin iktidara gelmesinin arasındaki 20 yıllık sürede önemli olaylar yaşandı. Tebriz birkaç kez Osmanlı ve Rus İmparatorlukları arasında el değiştirdi; Rus ve Osmanlı İmparatorlukları öktü. Türk aydınları başta olmak üzere dönemin aydınları yabancı güçlere karşı koyabilmek için İran milliyetçiliğine yöneldiler. Bu grup Almanya'daki Nasyonal Sosyalizm'in etkisi altında kalarak ırkçı bir çizgi izlemiştir. Ahmet Kesrevi, Kazımzade-i İranşehr ve Rızazade-i Şafak gibi Türk aydınları İslam öncesi İran mitlerine dayanan modern Fars milliyetçiliğinin temellerini atmışlardır. Kazımzade-i İranşehr tarafından Berlin'de yayınlanan İranşehr Dergisi ve Tahran'da Mahmut Avşar müdürlüğünde yayınlanan Ayende dergileri "Bir dil, bir millet, bir ülke" teorisinin gelişmesinde esas rolü üstlenmişlerdir. Öyle ki Rıza Şah iktidara gelirken Fars milletiliğinin teorik zemini hazır bulunuyordu. Rıza Şah askeri gücün kontrolünü ele alır almaz Fars olmayan kültürleri yok etmeye yönelik geniş çaplı bir operasyon başlatmışdır.

Başta Türk mücahitler olmak üzere tüm meşrutiyet mücahitlerinin emekleri İngilizlerin bir komplosuyla heba olmuştur ve Rıza Şah gibi bir okuma yazmasını zor bilen bir diktatörün iktidara gelmesiyle her şeyden önce meşrutiyet uğruna her şeyini feda eden Türkler iktidarın hedefi haline gelmiştir.

İran'da iki çeşit Türk karşıtlığı vardır. 1. Bilinçli, siyasi, sistematik Türk karşıtlığı, 2. Psikolojik savaş amacıyla yaygınlaştırılan halk arasındaki Türk karşıtlığı. Bu tür başta fıkralar olmak üzere Türkleri aşağılamak temeline dayanır.

İran'da siyasi Türk karşıtlığı başta İngilizler olmak üzere

Avrupalılar tarafından ortaya atılmıştır. Osmanlı İmparatorluğunun çöküşü sırasında Osmanlı topraklarından aslan payı alan İngilizler “Baban bile olsa Türk’ü öldür” sloganı ile Arapları Türklerin aleyhinde kışkırtmışlardır. Bölgede Türk gücünü tamamen çözmek isteyen İngilizler Anadolu’dan sonra ikinci Türk potansiyeline sahip olan Kacar Devleti topraklarında

Türklerin aleyhinde harekete geçmişlerdir. Edward Brawn’un yazdığı “İran Edebiyat Tarihi”ne şöyle bir göz attığımızda daha İran’da “Türk Fıkrası” söz konusu olmaz iken Farsların dilinden Türklere birkaç komik hikâye anlatması hemen dikkat çekiyor. Brawn Türk ve Fars’ın ateş ve yağ gibi birbirinin zıttı olduğunu yazmıştır. Zaten eskiden beri Türk unsur ile Fars unsurunun pekiyi anlaşılamadığı bugünkü İran coğrafyasında “Türk’ü aşağılama” olgusu İngilizlerin armağanı olmuştur.

Türk düşmanlığı Kacar Türk devletinin yıkılmasından sonra bir komplo şeklinde iktidara getirilen Rıza Şah’ın kontrolü ele geçirmesiyle ilan edilmemiş bir resmi siyaset haline gelmiştir. Gençliğinde İran’ın kuzeyindeki Rus birliklerinde at bakıcılığı yapan ve bazı kaynaklarda soyadı “Palani” diye kaydolun Rıza Şah, Ahmet Kesrevi’ye göre Azerbaycanlılar, özellikle Tebrizlilere karşı derin bir kin beslemiştir.

Azerbaycanlıların Meşrutiyet Devrimi’ndeki başat rolleri daha sonraki diktatörlerin hepsinin Türk’ten nefret etmesine yol açmıştır.

Türkleri sevmeme eskiden var iken Türkleri aşağılama kültürünün Rıza Şah döneminde yaygınlaştırıldığıyla ilgili önemli kanıtlar vardır. Bunların en önemlilerinden olan Danimarkalı doğu ve İran uzmanı Arthur Kristiyansen’in 1922’de yani Rıza Şah’ın iktidara gelmesinden üç sene evvel yazdığı “Fars Halk Hikâyelerinde Aptallar” kitabıdır. Bu kitapta hiçbir Türk veya Reşt [genelde Farsların müstehcen fıkralarına maruz kalan diğer bir etnisitenin merkez kenti] fıkrasına rastlanmamaktadır. Kristiyansen’in kendi yazdığına göre Farslar fıkra anlatırken bölge olarak Mazenderanileri, Toplumsal kesim olarak mollaları, kişi olarak Yezid İbn-i Muaviye’yi kullanırlarmış. Kristiyansen o dönemde yayınlanmış

üç latife kitabı, Cevahir-e Ukul, Riyad-el Hikayat ve Llettaif-el Zerayif kitaplarından çok sayıda örnekler aktararak Hams şehrinin hikâyesini de tam şekilde anlatmıştır. Onun hedefi kimi zaman halkın din ile dalga geçtiğini anlatmak olmuştur. Mazenderanilere fıkra anlatılmasının nedeni Kacar döneminde o yörede yaygınlaşmış Babiyet Fırkasının çerçevesinde örgütlenmiş yöre halkın merkezden gönderilen güçleri bozguna uğratması ve Kacar Devleti ile Şiiliğe karşı tehlikeli bir hal almış olması olmuştur. Barfırüş (Amol ve Babol) bölgesinde Babilerin son direnişi kırıldıktan sonra o bölge merkezin kahrına uğramış ve yöre insanı Babi diye aşağılanmıştır. Reşt’li fıkrası da Mirza Küçük Han liderliğindeki Gilan Sosyalist Cumhuriyeti’nin yıkılışından sonra ortaya çıkmıştır. Kültürel yapı

itibariyle kadın erkek ilişkisinin daha serbest olması sebebiyle kadın hakları hareketinde öncü rol alan Gilan halkı tutucu muhafazakâr Şii kültürü tarafından yanlış algılanmış ve dolayısıyla son derece namuslu ve tarihen oldukça cesur ve savaşçı bir halk olan Gilekler ne yazık ki Farsların müstehcen fıkralarına konu olmuşlardır

Azerbaycan Özerk Hükümeti’nin (1945) yıkılışından sonra daha da yaygın hale getirilmiştir. Öyle ki çağdaş Türk ve Fars edebiyatının parlayan yıldızı “Şehriyar”, Farsça yazdığı “Ala Tehraniya ensaf mikon, her toi ya men” [Ey Tahranlı insaflı davran, eşek sen misin yoksa ben] adlı ünlü şiirinde bu haksızlığa son derece çarpıcı bir cevap vermiştir. Şehriyar Türkçe yazdığı başka bir şiirde şöyle der

“Tahran’ın gayreti [liyakati] yok Şehriyar’ı saklamaya [barındırmaya], Gelmişem Tebriz’e ki yakşı [iyi] yaman [kötü] bellensin

Sadi’nin bağ-ı gülüstanı gerek haşre kadar, alması selelenip, hurması zembillensin [sepetlere dizilsin]

Lanet ol [o] bad-i hazane [son bahar yeline] ki Nizami bağının bir yavan gülbeserin [hıyarın] koymadı[müsaade etmedi] kaküllensin

Şehriyar “Türk’ün dili tek [gibi] sevgili istekli [istenen; sevilen] dil olmaz” matlalı başka bir şiirinde Türk dilini en

ince duygularıyla över. Şair Muhammed Biryâ'nın "Gel men ölüm Hasan dadaş, az bize zurna çal göreğ" isimli şiiri 1945'de Tahran radyosundan Azerbaycan Milli Hükümeti'ni karalamaya çalışan Hasan Nezih-i Tebrizi'ye cevap olarak yazılmış, yalnız o dönemdeki Türkleri aşağılamanın bir görünümünü çizmektedir.

Hasan Nezih 1979 devriminden sonra kısa bir dönem petrol bakanlığı yapmıştır. Yalnız Humeyni sesinin kesilmesine emir verince Kum'da Ayetullah Şeriatmedari'nin evine kaçıp Azerbaycan mücahitlerine sığınarak canını kurtarmıştır. Avam halk Türk karşıtlığı da bir psikolojik savaş olarak sistematik siyasi Türk karşıtlığının tamamlayıcısıdır. Avam halk arasındaki Türk karşıtlığı daha çok Türk dili ve kültürünü aşağılama veya Türkleri düşük zekâlı insanlar gibi gösteren fıkralar şeklinde dışa vurmaktadır. Özellikle bu husus son on beş yılda çok daha fazla yaygınlaşmış ve hatta Türklerin tepkisini çekerek resmi yerlerde bile fiziksel çatışmalara neden olabilmektedir. Tahran'ın Firdevsi sinemasındaki Mahisifet skandalı bu hususun en çok yankı bulan örneklerindendir. [Bu olayda resmi bir törende Türkler hakkında fıkra anlatan Mahisifet isimli bir komedyen Azerbaycanlı öğrenciler tarafından dövülerek hastanelik edildi]. Bu fıkraların temeli İslam Cumhuriyeti'nin kültürel politikalarına dayanır. Tahran yönetiminin yürüttüğü Türk karşıtı kültürel politika sayesinde son derece yaygın hale gelen Türk aşağılaması mezhebi törenlere bile taşınmıştır. Sitelere çıkan haberlere göre Tahran'ın merkez meydanlarının birisinde oynanan bir dini açık hava tiyatrosunda canlandırılan Kerbela vakasında İmam Hüseyin ve arkadaşları akıcı Tahran şivesinde Farsça konuşurken Şii kültüründe kötülük simgesi olan Yezid, Şümür ve Harmala gibi şahsiyetler Farsçayı Türk şivesiyle konuşmaktalarmış. Dini resimlerde Şii imamları İrani simada çizilirken Yezid ve kâfirler Türk-Moğol simasını çağrıştıran çekik göz ve eski Türk tarzı uzun, burulmuş bıyıklarla çizilmektedir.

Mizah uzmanları tüm dünyada fıkralara yirmi iki esas konu tespit etmişlerdir. Bu konuların en yaygını seks ve dindir. Özellikle askeri ortamlarda daha çok seks motifi fıkralara

konu olmaktadır. İran'da ise bu konuların her ikisi de kırılmaz ve dokunulmaz tabular olduğundan komedyenler ve palyaçolar bu konulara kesinlikle yaklaşılamazlar. Bu durumda Fars olmayan milletlerle dalga geçmek başlıca konu haline gelmiştir ki çoğu zaman bu şakalar mizah haddini çoktan aşmıştır. Özellikle İran – Irak savaşının ilk yıllarında ordu ve devrim muhafızı askerlerini cennet vaadi ve Şii mezhebi ağıtlarla heyecanlandırarak düşman karşısına gönderilmeye çalışılıyordu. Fakat bu yöntem savaş sonlarında sonuç vermemeye başlayınca askerleri eğlendirerek moral vermeye çalışıldı. Eğlendirme yöntemlerden birisi de fıkra olmuştur. Cephelere gönderilen fıkra anlatanlar ve komedyenler seks, din ve siyaset gibi konulardan uzak durmaları gerektiğinden doğru, başta Türkler olmak üzere, Fars olmayan İran halklarıyla dalga geçmeye yönelmiştir. Savaşı yönetenlerin bu işi aşağılayıcı fıkra kültürünü daha da yaygın hale getirip, daha da kötüsü meşrulaştırmıştır. Şimdi o yılların sayesinde radyo ve televizyonda, gazete ve dergilerde, hatta resmi törenlerde bile bu tarz fıkralara rastlamak mümkün olmuştur. Mana Nistani'nin de karikatürü işte bu zehirli ortamın bir ürünüdür. Verilen tepki ise biriken bir öfkenin sonucudur. Avam halk Türk karşıtlığı ile sistematik devlet Türk karşıtlığı arasında başka bir Türk karşıtlığı tanımlamak mümkündür. Biz ona ideolojik şaşırma Türk karşıtlığı diyoruz. Bu kesim kendisini demokratik, çağdaş düşünceli ve insan hakları savunucusu olarak tanımlar. Hatta bu yolda hapse girip, işkence bile görür. Ama İran'da Fars olmayan milletler meselesine gelince tipik bir Fars tepkisi verirler. Enternasyonalistiz derler ama Azerbaycan'ı Huzistan'ı ve Bellucistan'ı Türksüz, Arapsız ve Beluçsuz severler. Onlara göre İran milleti sadece Farslardan ibarettir ve bu konuda asla taviz vermezler. Mevcut rejimlere karşı mücadele verip, sol veya liberal örgütlere bağlı olduklarından aydın veya siyasi aktif olarak bilinirler. Ama sahip olduğunu iddia ettikleri konunun standartlarına uymaz, hakkını vermezler. Bu insanların vatan ve milletten verdiği tanım, Rıza Şah ve Paniranistlerdin tanımından pek farklı değil. Belki bu yüzden

de İran toplumu tam anlamıyla özgürlükçü aydınlar yetiştirememiştir.

Rıza Şah İran'da Fars'a ait olmayan her şeyi silip atmaya çalıştı. İran'daki iddia ettikleri 2500 yıllık tarihlerinin bin sekiz yüz yılını Türklerin egemenliğinde yaşayan Farslar hiçbir zaman kültürel dayatmaya maruz kalmadıkları halde 1000 senelik bir aradan sonra iktidara gelir gelmez (veya daha doğrusu getirilir getirilmez) Türkleri mahvetmeye koyuldular. İslam Cumhuriyeti de kültürel olarak Pehlevi rejiminin çizgisini devam ettirmiştir. Rafsancani Fars dilini İslam dünyasının dili yapmak istediğini ve Hatemi İranlılığın iki temelini İslam ve Fars dili olduğunu açıkça söylemişlerdir. Bu zatlar, bu düşünceleri İran anayasasının 15. maddesini hiç hatırlamadan belirttiler. İran İslam Cumhuriyeti anayasası 15. maddesi şöyle der

“İran halkının [dikkat çekelim millet değil halk sözü kullanılmıştır] ortak resmi dil ve yazısı Farsçadır. Resmi evrak, yazışmalar, metinler ve ders kitapları bu dilde olmalıdır. Ama Farsçanın yanında yerel ve etnik dillerin medyada kullanılması ve okullarda edebiyatının okutulması serbesttir.

Anayasanın bu maddesi hiçbir zaman uygulanmadı. Fakat bu maddenin varlığı anayasanın yazıldığı dönemde böyle bir isteğin var olduğunun en açık kanıtı ve bugün ise Fars olmayan milletlerin böyle bir hak sahibi olduğunun yasal dayanağıdır. İran İslam cumhuriyeti üst düzey yetkililerinin bazılarının Türk kökenli olması bazı Türk düşmanlarının elinde koz olmuştur. Oysaki bizim sorunumuz kişilerle değil sistemledir. O makamlarda bulunan herkes kim olursa olsun o sisteme hizmet verecektir ki zaten belli bir fikir yapısına sahip olmayan şahısların o konuma gelebilmesi de imkânsızdır. Dolayısıyla söz konusu şahısların soy kökünün hiçbir önemi yoktur. Bu örneklerle dünyada bolca rastlamak mümkündür. Örneğin Stalin Gürcü olmasına rağmen Rus milli çıkarlarını savunmuştur ve onun zamanında Ruslar Gürcülere “Kara ...” diyerek Gürcülerle beraber Stalin'in kendisini de aşağılamaya çalışmışlardır

■ Sonuç

Güney Azerbaycan Mayıs-Haziran Ayaklanması bir kez daha İran'da Fars olmayan milletler meselesini siyasi tartışmaların başlıca gündemi haline getirdi. Bu tartışma daha yerini bulmamış, hala İran'da Fars olmayan milletler meselesini kabul etmek istemeyenler mantıkdışı ve saldırgan tavırlar sergilemekte. Oysaki onlar istemeseler de konu İran'da en özel düşünce ortamlarında tartışılmaktadır. Paniranistlerin eski ve tek kalıplı metot ve mantıkları, Berlin Duvarı'nın kaldırılmasından sonra onların hiçbir ideoloji güncelleştirmesi yapmadıklarını göstermektedir. Yalnız karşı tarafta Fars olmayan İran halklarına mensup aydınlar son 20 yılda uzun mesafeler kat ederek dünyaya büyük bir açılım yapmış ve gün geçtikçe kırmızıçizgileri daha da fazla zorlamaktalar. Ki İran'ın iki temel taşından birisi olan Türk nüfusuna mensup aydınların büyük ölçüde karşı safa geçmesi, İrancıların safında kırıcı bir güç kaybına neden olmuştur. İrancı güçler devlet mekanizmasını yanlarında bulundurmalarına rağmen her ne kadar şimdilik saldırgan davranışlar da kaybettikleri kan nedeniyle her gün biraz daha savunma moduna itilmekte. Onlar bu tehlikeli kumarla kendi kaderlerini ideolojik çöküş kanserine müptela olan İslam Cumhuriyeti'nin kaderine bağlamaktalar. Paniranist aydınlar geçen bir sene içinde üç büyük etnik ayaklanmanın çıktığından bazı sonuçlar çıkarmalıdır. Aksi takdirde uğrayacakları hayal kırıklığı korkunç olacaktır.

İlk başta cumhurbaşkanı birinci yardımcısına mensup edilen mektubun yayılmasıyla Huzistan'da Arap ayaklanması çıkmıştır. Daha sonra İmam Ali dizisinde Sünnilere edilen hakaret nedeniyle Sünni olan Kürdistan ve Belucistan eyaletlerinde ayaklanma meydana gelmiştir. Son olarak Azerbaycan'da karikatür ayaklanması ortaya çıktı. İran'da Türk nüfusu oldukça yüksek bir kapasiteye sahiptir ve dolayısıyla Türkler istemeden İran'da hiçbir değişiklik olmamıştır. Yalnız nüfus potansiyeli, devletçilik geleneği ve tarihsel yetenek itibarıyla Türklerin istedikleri değişiklikleri

yapabilecekleri de bir gerçektir. Yüz binlerce Türk eylemcisi son olaylardan sonra Babek kalesinin bulunduğu Karadağ zirvelerinden şehirlere indi, Bu ise tehlike çanlarının çalındığı anlamına gelir.

İran İslam devrimiyle İran'da etnik sorunun çözüldüğünü iddia eden Bernard Orkad'ın teorisine rağmen son olaylar gösterdi ki Uyumuş kurtlar baş kaldırıp, ulumaya başlamışlar!!!

Maşallah REZMİ.

Yazının orjinalı Farsçadır. Türkiye Türkçesine çeviri yapılmıştır.

<http://guneyturkistan.wordpress.com/> Publisistika